

Приходько Юрій Павлович,
доцент кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент, віце-
президент (Відповідальний секретар)
громадської організації «Всеукраїнська
асоціація вибухотехніків»

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ УКРАЇНИ ЩОДО ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ ЗАБРУДНЕНИХ (ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ) ТЕРИТОРІЙ

Взаємодія громадських організацій з Національною поліцією України являє собою передбачену законами та підзаконними актами, узгоджену за своїми цілями, завданнями діяльність усіх суб'єктів щодо запобігання правопорушенням, яка спрямована на недопущення виникнення причин та умов правопорушень, їх профілактику, налагодження зв'язків з населенням і громадськістю, розробку спільних заходів щодо профілактики правопорушень у країні з найменшими витратами сил, засобів і часу [1].

У ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що свою діяльність поліція здійснює в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами і громадськими організаціями на засадах партнерства, вона спрямована на задоволення їхніх потреб [2].

З метою визначення причин або умов учинення правопорушень, планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад. На наш погляд, такою має бути і діяльність у сфері протимінної діяльності, зокрема з активним залученням різних верств населення та громадських організацій, які надають соціальну й іншу допомогу, а також реалізують програми щодо протимінної діяльності або, іншими словами, гуманітарного розмінування.

Важливим завданням формування партнерських відносин між Національною поліцією і населенням є раціоналізація такої взаємодії на засадах довіри, прозорості, взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю. Одним із визначальних положень Закону України «Про Національну поліцію» полягає у тому, що саме рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Така позиція законодавця

виглядає цілком закономірною, адже повсякденна діяльність поліції протікає на очах у населення, і авторитет та довіра поліції багато в чому залежить від поведінки її співробітників при спілкуванні з людьми [3]. Тобто, персонал поліції першочергово має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявлення інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору [4].

Вочевидь, оптимізація роботи Національної поліції України, що ґрунтується на плідній співпраці з населенням, є актуальною проблемою. Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращення роботи поліції. Ефективність діяльності органів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом. Адже у законі прописано, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Тому стратегія «партнерство заради спокою» розрахована на усвідомлення поліцейськими необхідності налагодження взаємодії з населенням, яка ґрунтується на двох основних пріоритетах: 1) консультаціях – вивченні думки населення з метою подальшої оцінки ефективності поліцейської діяльності, обов'язкове урахування потреб територіальних громад; 2) співробітництві-співпраці заради досягнення спільних цілей з досягнення правопорядку в країні.

Позитивним прикладом партнерства поліції (насамперед поліцейських патрульної поліції) і громадськості є спільна діяльність з громадськими формуваннями, які вже тривалий час функціонують на підставі Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [5].

Спектр заходів, які в тісній взаємодії з працівниками поліції виконують сучасні дружинники, досить широкий: патрулювання житлових масивів і селищ; участь у розшуку зниклих безвісти; участь у розшуку та затриманні підозрюваних у скоєнні злочину; спільне проведення профілактичних, просвітницьких, виховних заходів серед різних категорій населення; робота з особами та підлітками з «групи ризику»; робота з жертвами насильства, у тому числі насильства в сім'ї тощо.

В умовах відсутності активних бойових дій на Сході України останнім часом однією із головних загроз життю як українських військовослужбовців, правоохоронців, так і мирного населення, яке проживає в зоні проведення Операції об'єднаних сил, стали міни,

нерозірвані снаряди та залишки вибухових пристроїв, якими практично засіяна територія Донбасу. Саперні підрозділи Міністерства оборони (МО), піротехнічні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), вибухотехнічні підрозділи Департаменту вибухотехнічної служби (ДВТС) Національної поліції України працюють над їх ліквідацією. Однак досвід Західних Балкан, територія яких до цього часу ще повністю не очищена, показує, що комплексне й ефективне вирішення цієї проблеми можливе завдяки всеохоплюючому гуманітарному розмінуванню.

Розмінування (demining) гуманітарне розмінування — діяльність, внаслідок якої відбувається усунення загроз від мін та вибухонебезпечних залишків війни (ВЗВ), включаючи технічне обстеження, складання карт, очищення, маркування, складання документації після очищення, зв'язок з громадами з питань протимінної діяльності та передача очищеної території. Гуманітарне розмінування може виконуватися різними неурядовими організаціями, комерційними компаніями, національними органами з протимінної діяльності або військовими підрозділами. Розмінування може здійснюватися як при негайному реагуванні в аварійному порядку, так і під час звичайного перебігу подій.

Аналіз наукових джерел та керівних документів щодо професійної підготовки фахівців із розмінування показав, що розмінування поділяють на оперативне та гуманітарне. «Розмінування у військових цілях (оперативне розмінування)» обмежується проробленням проходів у мінних полях для виконання бойових завдань, а «гуманітарне розмінування» охоплює цілу низку видів діяльності щодо усунення мінної небезпеки та ризику, пов'язаного з вибухонебезпечними предметами (ВНП) (малюнок 1).

Мал. 1. Види розмінування

Ці види діяльності охоплюють: проведення технічних обстежень, складання топографічних карт, очищення територій від мін і ВНП, маркування, опрацювання документації, налагодження зв'язків з місцевим населенням з питань мінної безпеки та передачу розмінованих територій місцевим органам влади [6].

Однак не дивлячись на те, що в прямому відношенні органи правопорядку не беруть участі у розмінуванні, низка важливих питань таких, як окреслення небезпечних територій з наявними ВНП; фіксація правопорушень або нещасних випадків, пов'язаних з вибухами; отримання інформації щодо неякісного виконання робіт по розмінуванню територій виконавцями цих робіт дасть негативний відтінок у роботі правоохоронців. Тому, на наш погляд, взаємодія працівників правоохоронних органів, а в більшості випадків це стосується органів Національної поліції, з місцевими громадами, громадськими організаціями допоможе вчасно відреагувати на можливі порушення, виявлення нестандартних ситуацій, організувати роботу відповідних структур щодо якісного виконання робіт в тому числі й при очищенні територій від ВНП.

Підґрунтям цієї співпраці мають стати угоди, договори, меморандуми між громадськими організаціями і територіальними органами Національної поліції. У межах цих угод сторони можуть складати й затверджувати відповідні плани спільних дій, які передбачатимуть заходи щодо зниження ризиків.

Іншою складовою співпраці поліції та громадських організацій є визначення відповідальних за координацію та співробітництво осіб чи підрозділів як з боку правоохоронців, так і численних громадських організацій чи інших установ – учасників спеціальних програм, а також налагодження подальшої міжвідомчої взаємодії. Якщо в районі (місті) наявна значна кількість організацій та установ, які надають спеціальну допомогу щодо маркування територій та гуманітарного розмінування, то в такому випадку, необхідно визначити координаційний центр, на який поліцейські будуть у більшості випадків орієнтовані. Такі центри повинні бути готові надавати відповідну допомогу на постійній основі, навіть цілодобово.

До того ж, як вважають фахівці, центри гуманітарного розмінування мають бути окремою урядовою структурою, здатною взяти на себе функції координації робіт з розмінування на національному рівні, забезпечити співпрацю на міжнародному рівні та працювати за програмно-проектним принципом. Такий підхід дозволить об'єднати національні структури з розмінування (у складі МО, ДСНС, МВС, НП), залучити зовнішню допомогу від міжнародних

фондів та задіяти приватних фахівців. Центр має здійснювати планування, координацію і контроль діяльності з гуманітарного розмінування. Безпосередньо роботи з розмінування мають проводити спеціалізовані підрозділи або компанії, які мають реєстрацію за міжнародними стандартами, що є вимогою міжнародних донорів. Без створення такої структури Україні буде важко залучити необхідні ресурси для очищення забрудненої території від мін і вибухових пристроїв [7].

Отже, ми вважаємо, що після створення та ефективної діяльності такого центру «Гуманітарного розмінування» в нашій державі та при умові плідної взаємодії силових структур і громадськості роботи з очищення територій, де велись бойові дії або були окуповані, будуть проведені комплексно і якісно. Тільки після проведення робіт за схемою гуманітарного розмінування земля Донбасу дійсно стане безпечною для українців, щоб ніхто не наражався на небезпеку підірватися на залишках вибухових пристроїв, як це трапляється до цього часу.

Список використаних джерел

1. Рамазанова У.В. Щодо поняття взаємодії громадських організацій з органами внутрішніх справ. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3. Т. 2. С. 66–70.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
3. Балинська О.М. Нормативна основа співпраці поліцейського та громадян в Україні. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: Матеріали круглого столу 23 листопада 2017 року. Львів:2017 ЛьвДУВС, 2017. С. 7-12.
4. Community Policing (CP) (burgernahe Polizeiarbeit). URL: <http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/publish>.
5. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338.
6. Окіпняк Д.А., Окіпняк А.С., Зубаль М.В. Педагогічні аспекти підготовки майбутніх фахівців із розмінування з урахуванням вимог сьогодення. *Вісник Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка*. 2018. Вип. 11. С.274-282.
7. Матртинюк В., Зварич О. Гуманітарне розмінування Донбасу – довгий шлях до безпеки людей. URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view.